

Projekto numeris: 2021-1-LT01-KA220-SCH-000027713

Gabūs ir talentingi

GATE brošiūra

**MOKYTOJŲ MOKYMO PROGRAMA GABIEMS IR
TALENTINGIEMS MOKINIAMS UGDYTI (GATE)**

2 dalis

Gabių mokinių mokytojo įvaizdis ir savybės

Tonodiaz nuotrauka iš „Freepik“

Parengė Dr. Yehuda Hamovitz, Ron Vardi Centras, Israelis, 2023

Kalbą redagavo Martin Svirchev, Zornitsa Staneva, ZinevArt Technologies, Bulgarija

Iš anglų k. vertė Brigita Karpauskaitė, VšĮ "eMundus", Lietuva

Bendradarbiai: Vida Drąsutė, Edita Rudminaitė, Goda Jocytė, Nojus Martynas Jokubaitis, VšĮ "eMundus", Lietuva

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai. Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl Europos Komisija, jos institucijos ir Švietimo mainų paramos fondas negali būti laikomi atsakingi už šios medžiagos turinį ir bet kokį pateikiamos informacijos naudojimą.

creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/

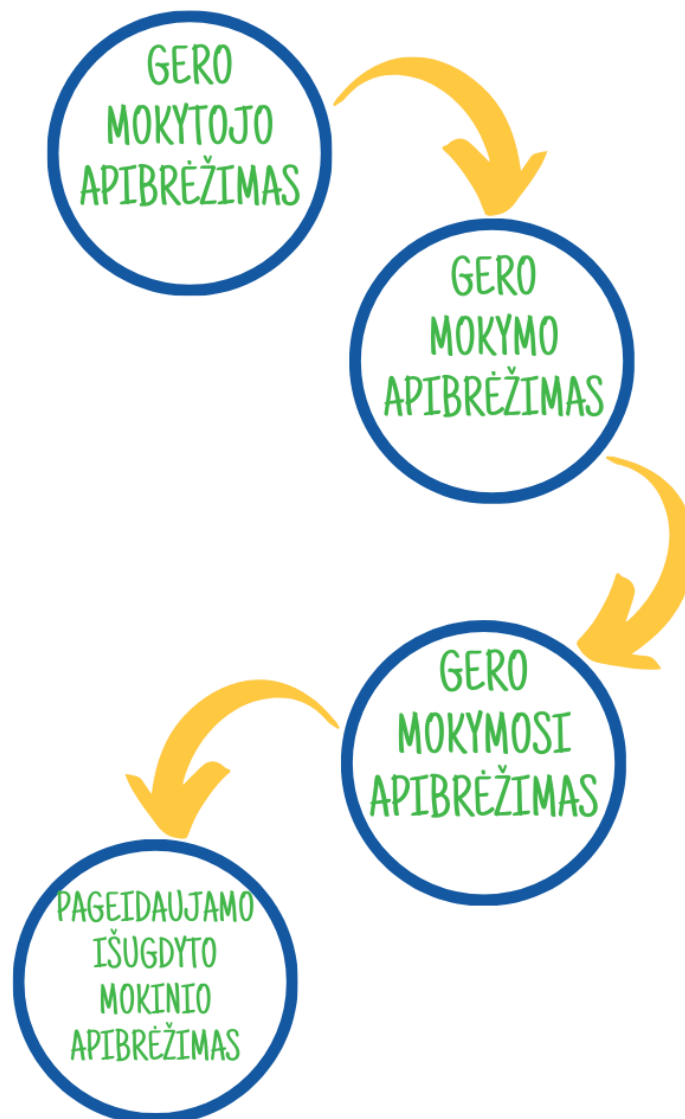
Turinys

Tinkamos mokytojo savybės gabiems mokiniams ugdyti	3
Koks mokytojas yra laikomas geru?	3
Kaip identifikuoti gerą mokytoją?	5
Kelias nuo įprasto mokytojo iki gabių vaikų mokytojo.....	10

Tinkamos mokytojo savybės gabiems mokiniams ugdyti

Koks mokytojas yra laikomas geru?

Khalil, M. & Accaria Z. (2016) clime for dependence. Geras mokytojas turi gebėti perteikti informaciją, o šis gebėjimas priklauso nuo gauto **kokybiško išsilavinimo**, kurio pagrindinis tikslas **išugdyti** žmones, pasižyminčius puikiomis savybėmis.

Pav. 1 Geras mokytojas

Tyrimo tikslas buvo atsakyti į šiuos 4 klausimus, susijusius su prielaidomis aukščiau pateiktoje diagramoje:

- Pirmas klausimas: Kas yra „gabumas“ ir „gabus mokinys“?
- Antras klausimas: Emociniai ir socialiniai gabių mokinių ypatumai.
- Trečias klausimas: Ko mokiniai tikisi iš gero mokytojo?
- Ketvirtas klausimas: Ko gabūs mokiniai tikisi iš gero mokytojo?

Bruožai, kurių labiausiai tikimasi iš gabaus mokinio mokytojo:

Ko tikimasi iš gero mokytojo?

- Lyderystės ir administracinių gebėjimų.
- Tarpasmeninių santykių ir rūpestingumo.
- Profesionalumo.

Ko tikimasi iš gero mokymo?

- Pamokos turi būti pritaikytos individualiems vaikų poreikiams.
- Pamokos turi būti sudėtingos ir įdomios.
- Pamokose turi būti naudojami įvairūs metodai ir mokomoji medžiaga.

Ko tikimasi iš mokytojo ir mokinio santykių?

- Abipusės pagarbos.
- Tikėjimo mokiniu ir jo gebėjimais.
- Gebėjimo atpažinti kiekvieno mokinio išskirtines savybes.

Gabių vaikų mokymo sėkmės formulė:

Sėkmė = tinkamas mokytojas + geri mokymo įgūdžiai + geri tarpusavio

Tinkamas mokytojas:

- ✓ Nebijo vykdyti šios užduoties.
- ✓ Yra tvirta asmenybė.
- ✓ Yra stabilus, ryžtingas, nuolankus ir taktiškas.

Gerai mokymo įgūdžiai:

- ✓ Noras ir užsidegimas mokytis ir tobulėti.
- ✓ Gerai išsilavinęs, apmokytas ir turi prieigą prie įvairių informacijos šaltinių
- ✓ Noriai mokosi, geba pripažinti, kad ko nors nežino.
- ✓ Geba matyti bendrą paveikslą, orientuotis į ateitį.

Gerai tarpusavio santykiai:

- ✓ Mokytojas sau leidžia įsitraukti į visus mokinio gyvenimo aspektus.
- ✓ Mokiniai į jį žiūri kaip į mokymosi partnerį, o ne kaip į tėvą.
- ✓ Yra mylinti ir rūpestinga asmenybė.

Kaip identifikuoti gerą mokytoją?

12 gero gabių vaikų mokytojo bruožų:

(Hultgren & Seely 1982)

1. Subrendęs, patyręs ir savarankiškas.
2. Intelektualas.
3. Domisi mokslu.
4. Siekiantis pažangos.

5. Palankiai vertinantis gabius vaikus.
6. Viską darantis sistemingai ir organizuotai.
7. Judrus ir lakios vaizduotės.
8. Turi gerą humoro jausmą.
9. Galintis padėti mokytis nenurodinėjant ir nevadovaujant.
10. Suprantantis sunkaus darbo reikšmę.
11. Turi platų žinių bagažą ir yra kompetentingas.
12. Suprantantis, kad visi žmonės yra skirtingi.

Ko mokiniai tikisi iš gero mokytojo?

(M. Khalil & Z. Accariya, 2016 – 2)

1. Profesine prasme geri mokytojai:

- ✓ Yra autoritetai savo srityje.
- ✓ Geba skatinti savo mokinius.
- ✓ Geba ugdyti savo mokinių intelektualinius gebėjimus.

2. Pedagogine prasme geri mokytojai:

- ✓ Demonstruoja originalumą ir kūrybiškumą.
- ✓ Yra geri pavyzdžiai mokiniams.
- ✓ Padeda ugdyti mokinių smalsumą ir motyvuoja juos mokytis.
- ✓ Geba paprastai ir suprantamai reikšti savo mintis.

3. Asmeninė ir emocinė gerų mokytojų pusė:

- ✓ Geri mokytojai turi gerų tėvų savybių.
- ✓ Geri mokytojai yra jautrūs, rūpestingi, dėmesingi, supratingi, skatinantys ir palaikantys.

Geri mokytojai:

(Avinon, 2004)

1. Geras mokytojas pasižymi drąsa, sąžiningumu, meile, savigarba, savivoka, atsakomybe, vaizduote, gebėjimu improvizuoti ir humoro jausmu.
2. Tokie asmenybės bruožai leidžia vystyti mokinių ir mokytojų tarpusavio santykius, kurių metu mokytojai tampa mentoriais, siekiančiais padėti mokiniui formuoti tapatybę, pasaulėžiūrą ir gyvenimo vertybes.

Idealių mokytojų savybės:

(Tunca at al. 2015)

Profesinis vaidmuo ir atsakomybės:

- Struktūrizacija ir vertinimo procesas.
- Konstruktyvizmas.
- Mokinių pažinimas.
- Ugdyto turinio struktūrizavimas.
- Gebėjimas efektyviai vadovauti klasei.
- Vadovavimas, konsultavimas.
- Mokymo ir mokymosi proceso struktūrizavimas.

Profesinės vertybės:

Kūrybiškumas – meilė žmonėms – pastovumas – meilė profesijai – nesmurtavimas – kuklumas – empatija – pasitikėjimas savimi – pasiaukojimas – rūpestis – pagarba žmogaus orumui – kantrybė – tolerancija – pasirengimas mokytis – lyderystė – sąžiningumas - atvirumas naujoms idėjoms – moksliskumas – pagarba minčių ir tikėjimo laisvei – laisvas mąstymas – atvirumas bendradarbiavimui – skrupulingumas.

Asmeninės savybės:

Nuoširdus – nuolat besišypsantis – drausmingas – turintis humoro jausmą – entuziastingas – bendraujantis – tvarkingas – drąsus – išskirtinis – gerbiantis

save – nesavanaudis.

Profesinė etika. Geras mokytojas turėtų:

- Nediskriminuoti mokinių dėl religijos, kalbos, tautybės, lyties ir akademinų pasiekimų.
- Laiku pateikti grįžtamąjį ryšį.
- Sąžiningai vertinti.
- Pateikti būtiną informaciją klasei.
- Savo asmeninį gyvenimą palikti už durų.
- Būti punktualus.
- Nedemonstruoti savo politinių pažiūrų.

Socialinė atsakomybė:

Jautriai reaguoja į socialinius, vidaus ir tarptautinius klausimus.

Profesiniai ir didaktiniai gabių mokinių mokytojo gebėjimai:

1. Tampa dėstomų dalykų ekspertu.
2. Motyvuotai ieško naujos ir pažangios mokymosi medžiagos, naujų mokymosi galimybių ir šaltinių.
3. Naudoja daug ir įvairių mokymo būdų.
4. Kuria mokymo programas ir nustato veiklos rezultatų rodiklius (angl. *key performance indicators*) siektiniems tikslams.
5. Padeda atrinkti informacijos šaltinius.
6. Kuria produktą ir atlieka vertinimus.

Gabių vaikų mokytojas turėtų:

(Alleducationschools.com, 2022)

- Sukurti mokymo programą, kuri tenkintų gabių mokinių kognityvinius, fizinius, emocinius ir socialinius poreikius.
- Kurti užduotis ir (arba) veiklas skirtingų gebėjimų mokiniams, o ne taikyti visiems vienodą metodą.

- Būti lankčiu ir stengtis nenumatytas aplinkybes paversti galimybėmis mokytis.
- Leisti mokiniams įgyvendinti individualius projektus, atsižvelgiant į jų interesus.
- Leisti mokiniams dirbti į priekį savo tempu ir skatinti juos tyrinėti bei kelti klausimus, o ne informaciją įsiminti kartojimo būdu.
- Stengtis, kad mokymo programa būtų kuo interaktyvesnė – mokiniai gali bendrauti su mokytoju arba tarpusavyje.
- Mokyti pasaulio pažinimo ir kalbėti apie šiuolaikines problemas. Nebijoti išsakyti savo nuomonę ir skatinti diskusijas.
- Pamokas vesti kartu su kitais pedagogais, kad mokiniai galėtų išplėsti mokymosi galimybes.
- Suteikti gabiems mokiniams galimybę bendrauti su kitais gabiais kitų klasių ir mokyklų mokiniais.
- Skatinti intelektualią popamokinę veiklą.
- Leisti mokiniams užsibrėžti asmeninius tikslus ir remti jų užmojus.
- Į savo veiklą įtraukti gabių mokinių tėvų įžvalgą ir patarimus.
- Per daug gabių mokinių nespausti ir nekelti per didelių lūkesčių.
- Prireikus teikti konsultacijas.
- Suprasti, kad vienoje srityje gabūs mokiniai gali patirti sunkumų kitoje.
- Vengti duoti papildomų klasės ar namų darbų mokiniams, kurie anksčiau užbaigia darbus. Net gabiems vaikams tai yra bausmė.
- Suteikti daug galimybių gabiems vaikams bendrauti tarpusavyje ir su kitais mokyklos mokiniais.
- Suteikti papildomas mokymosi priemones, kuriomis mokiniai gali naudotis savo nuožiūra.
- Gerbti mokinių skirtumus ir ieškoti to, kas kiekvieną vaiką daro ypatingu ne vien dėl jo intelektinių gebėjimų.

Kelias nuo įprasto mokytojo iki gabių vaikų mokytojo

- Mokytojas turi gebėti prisitaikyti prie kintančių mokytojo ir mokinio tarpusavio santykių, pakeisti valdingą požiūrį bendradarbiavimu.
- Mokytojas turi suvokti, kad reikia kiekvienai temai skirti daugiau dėmesio ir gilintis į detales.
- Mokytojas turi puikiai išlavinti savo pedagoginius, profesinius ir emocinius įgūdžius.

Ar esate pasiruošęs lipti gabių vaikų mokytojo karjeros laiptais?

(Alleducationschools.com, 2023)

Kokia veikla užsiima gabių vaikų mokytojas?

- ✓ Rengia sudėtingas pamokas ir užduotis, kad gabūs mokiniai galėtų atskleisti savo gebėjimus.
- ✓ Kuria naujoviškus mokymosi metodus, skirtus gabiems vaikams, ir jų mokosi.
- ✓ Renka mokymo medžiagą ir šaltinius, kviečia kviestinius svečius, kad mokiniai darytų pažangą klasėje.
- ✓ Informuoja mokinius ir tėvus apie galimybes ir sunkumus, susijusius su išskirtiniais gabumais.
- ✓ Skatina mokinius ugdyti discipliną, lyderystę, atsakomybę, ragina juos būti produktyviais ir kūrybingais.
- ✓ Padeda pasirinkti aukštąją mokyklą ir profesiją (vidurinės mokyklos gabių vaikų mokytojai).

Mokymo programa ir standartai:

- Specialios klasės – kartais gabūs vaikai mokosi kartu su kitais mokiniais, tačiau tyrimai parodė, kad geriausių rezultatų galima pasiekti gabiems vaikams paskiriant individualias erdves ir užduotis. Gabiems vaikams

- skirtoje erdvėje gali būti įrengtos dvi klasės arba tik viena klasė.
- Gabių mokinių ugdymo metodai (angl. *acceleration*) – tai talentingų mokinių mokymas aukštesniu nei įprastai jų amžiui ar klasei numatytu lygiu. Dažnai mokytojai susiduria su iššūkiu kai reikia nuspręsti kiek paspartinti mokymąsi, kad vaikas patirtų iššūkį, bet nesijaustų suglumęs.
- Mokymo programos glaudinimas (angl. *curriculum compacting*) – svarbu, kad mokytojas neskirtų per daug laiko jau išmoktos medžiagos dėstymui, tačiau, tačiau negalima visiškai praleisti šių studijų dalykų. Šis metodas taip pat leidžia mokytojams per trumpesnę laiką išmokyti daugiau išlaikant mokymo kokybę.
- Skirstymas į grupes – gabūs mokiniai pasižymi talentų ir asmenybės skirtybėmis. Atsižvelgiant į tai, mokytojai gali vaikus paskirstyti į grupes pagal panašias savybes ir taip pagerinti mokymo rezultatus.
- Atpažinimas – tai kriterijai, kuriais remiasi mokytojai siekdami atpažinti gabius vaikus. Svarbu atpažinti kam vaikas yra gabus ir pagal tai parinkti jam tinkamus mokymo būdus.
- Specializuotos ugdymo programos – daugeliui gabių mokinių naudos duoda ne tik mokymasis atskirose klasėse ir individualios mokymosi galimybės, bet ir specializuotos mokymosi programos. Tokiose programose gali būti organizuojamos ekskursijos, praktiniai užsiėmimai ir į pamokas kviečiami kviestiniai svečiai. Gabių vaikų mokytojai turėtų visada planuoti veiklas vykstančias už mokyklos ribų

Gabių vaikų mokymo būdai. Gabių vaikų mokytojas turėtų:

- Sukurti mokymo programą, kurioje būtų atsižvelgta į gabių mokinių kognityvinius, fizinius, emocinius ir socialinius poreikius.
- Kurti užduotis ir (arba) veiklas skirtingų gebėjimų mokiniams, o ne taikyti visiems vienodą metodą.
- Būti lanksčiu ir stengtis nenumatytas aplinkybes paversti galimybėmis mokytis.
- Leisti mokiniams įgyvendinti individualius projektus, atsižvelgiant į jų

interesus.

- Leisti mokiniams dirbti į priekį savo tempu, tyrinėti ir kelti klausimus, o ne informaciją įsiminti kartojimo būdu.
- Stengtis, kad mokymo programa būtų kuo interaktyvesnė – mokiniai gali bendrauti su mokytoju arba tarpusavyje.
- Mokyti pažinti pasaulį ir kalbėti apie šiuolaikines problemas skatinant diskusijas ir savo nuomonės išsakymą.
- Pamokas vesti kartu su kitais pedagogais, kad mokiniai galėtų išplėsti mokymosi galimybes.
- Suteikti gabiems mokiniams galimybę bendrauti su kitais gabiais kitų klasių ir mokyklų mokiniais.
- Skatinti intelektualią popamokinę veiklą.
- Leisti mokiniui išsikelti individualius ir didelius siekius.
- Į savo veiklą įtraukti gabių mokinių tėvų įžvalgas ir patarimus.
- Per daug gabių mokinių nespausti ir nekelti per didelių lūkesčių.
- Suprasti, kad vienoje srityje gabūs mokiniai gali patirti sunkumų kitoje.
- Suteikti daug galimybių gabiems vaikams bendrauti tarpusavyje ir su kitais mokyklos mokiniais.
- Konsultuoti ir suteikti papildomas mokymosi priemones, kuriomis mokiniai gali naudotis savo nuožiūra.
- Gerbti mokinių skirtumus ir ieškoti to, kas kiekvieną vaiką daro ypatingu ne vien dėl jo intelektinių gebėjimų.

Pav. 2. Mokiniai, Pexels nuotrauka